

Översiktlig fågelinventering och naturvärdesbedömning Holmby 2:1 (del av) och 2:2

Inledning

Sunne kommun har tagit fram ett detaljplanförslag för del av Holmby 2:1 och Holmby 2:2. Syftet är att utöka planberedskapen för industri samt verksamheter på Holmby. Planområdet är beläget mellan flygfältet och europaväg 45 samt norr om väg 888, Gräsmarksvägen. Planprocessen hanteras genom ett utökat förfarande. I samband med det, efterfrågas en fågelinventering i planområdet. Området är på ca 16,3 ha. Planområdet utgjorde tidigare en del av Holmby gårds marker (Fig 2 & 3).

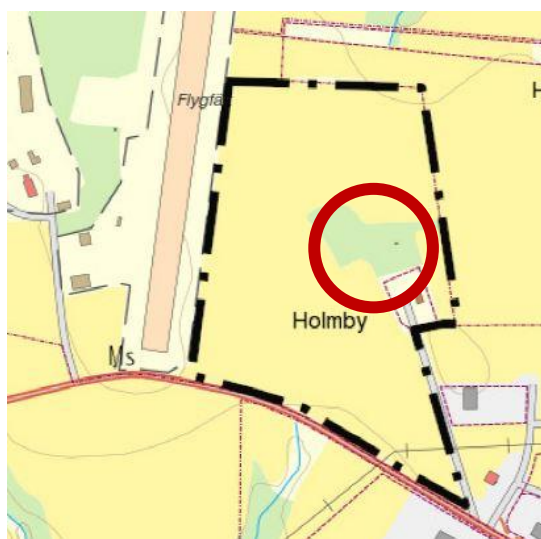
Frågeställningar

Frågeställningar att söka svar på är: Vilka fågelarter finns i närområdet? Har de användning av värden inom planområdet (främst för häckning och födosök)? Kan dessa fåglar utan problem lika gärna födosöka utanför planområdet på likvärdig mark? Bör skogsdungen bevaras för dessa fåglars skull?

Fältmetod

Under några förmiddagar och kvällar i maj och juni besöktes området med kikare för att spana efter och lyssna på fåglar. Framförallt inventerades den centrala lövdungen och alléns norra del. En kompletterande inventering längs hela allén utfördes senare i juni. Fältbesöken utfördes av Kristina Norderup och Marita Persson på Sunne kommun.

Beskrivning av planområdet

Figur 1 Planområdet ligger inom den svarta markeringen.

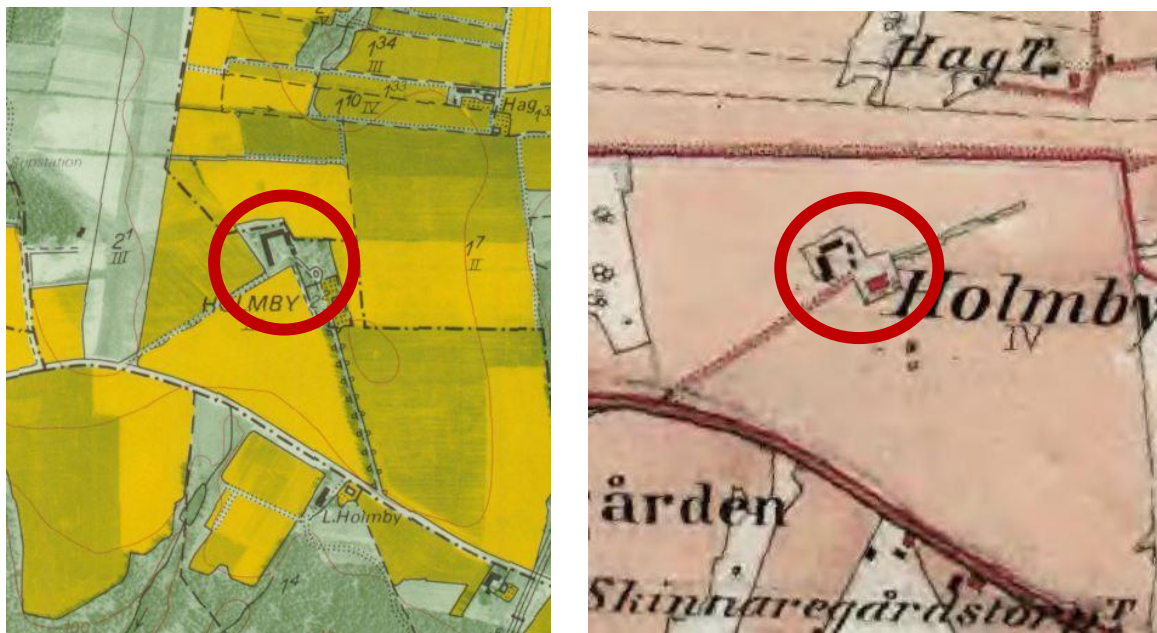
Åkermarken inom den sydvästra halvan av planområdet plöjdes och uppodlades under våren 2019. Den nordvästra halvan av åkermarken består av vall. Planområdets västra och södra gräns utgörs av relativt öppna diken. Övriga diken i den norra halva är smala och grunda med ungefär 2–3 meter hög slyvegetation. Där växer bland annat sälg, hägg, rönn och björk samt älgört.

I planområdets centrala del och mot öster finns en lövskogsdunge som har växt upp på Holmby gårds övergivna tomt och trädgård. Gårdshuset brann ner 1954 men ladugården fanns kvar långt efter det. Marken i dungen är fuktig och lerig med frodig vegetation och en hel del död ved. Trädkronorna är på sina ställen täta och tar det mesta av ljuset varför fältskiktet är glest bevuxet. De grova gamla

sälgknippena i dungens västra del utmärker sig. Utmed dungens västra kant växer rikligt med smultron, liljekonvalj, hönsbär och åkerbär.

Över åkermarken finns en diagonal körväg från 1800-talet kvar men den är inte längre körbar med personbil (Fig 2).

Den södra halvan av planområdets gräns mot öster består av en björkallé som kantar båda sidor av uppfarten mot en tomt med hus, Holmby 2:2. På ett fotografi från omkring 1916 (Fig 3) ser man unga träd utmed uppfarten mot Holmby gård. Det betyder att björkarna i allén med stor sannolikhet är över 100 år gamla. Allén består av ca 28 st björkar varav några är avbrutna högstubbar. Träden är mäktiga och ser pälsbeklädda ut med olika arter av lavar som täcker stammarna. Här finns bland annat manlav och svampen frösketicka. Det finns många håligheter i stammar och grenklykor. Mellan björkarna är det vildvuxet med bland annat bärhäggmispel, sälj och lupin. Där kraftledningen går fram genom allén är det luckor i trädraderna. Björkallén är gammal och utgör en god livsmiljö för biologisk mångfald. Riktigt gamla träd har de högsta naturvärdena. Även högstubbar är värdefulla. De har håligheter och barkstrukturer som gynnar många olika arter av fåglar, fladdermöss och insekter och är växtplatser för lavar, svampar och mossor. Numera är det brist på gamla träd i landskapet och i vissa områden finns de bara i alléer.

Figur 2 Ekonomiska kartan från 1950-talet (tv) och den häradsekonomiska kartan (th) från slutet av 1800-talet visar lövdungens tidigare historia. Vid slutet av 1950-talet fanns ladugården men inte böningshuset kvar.

Beskrivning av omgivande mark

Omgivande landskap består av åkermark som ibland delas av bäckraviner som fortsätter i mer sammanhängande skogar. Den trädbärande marken består av barr- och blandskog samt sly. Återvinningsstationen Holmby ligger granne med Sunne flygplats som liksom "Rikets sal" är en verksamhet som gränsar till planområdet. I öster börjar tätorten närma sig med industriområden och bebyggelse utmed E45. Flera äldre björkalléer finns inom en radie av ca 1 km från planområdet. På åkermarken odlas troligen både spannmål och vall. Det är osäkert om vallarna i närområdet emellanåt nyttjas som betesmark.

Figur 3 Foto av Holmby gård taget från söder mot norr omkring 1916. Lägg märke till träden i förgrunden som troligen är en nyplanterad björkallé.

Figur 4 Foto taget mot söder från nordöstra hörnet av planområdet med lövskogsdungen i bakgrunden. I förgrunden till vänster och höger ser man uppväxande sly utmed diken.

Fåglarna i området

Gemensamt för många av de fågelarter som noterats i och kring skogsdungen är att de trivs i buskmarker, igenväxande parker och trädgårdar. Av de 13 observerade fågelarterna har alla utom två livskraftiga populationer enligt den svenska rödlistan (Fig 6). Många livnar sig på någon typ av insekter och/eller larver.

Buskskvätta *Saxicola rubetra* klassad som nära hotad (NT) och gulsparv *Emberiza citrinella* är klassad som sårbar (VU) enligt den svenska rödlistan 2015 och 2020. Dessa arter omfattas även av artskyddsförordningen paragraf 4. I en artskyddsutredning utförd 2018 av Ecocom inom området Torvnäs bedömdes dessa två arters lokala bevarandestatus vara god. Både gulsparv och buskskvätta ansågs då ha stabila populationer inom Sunne kommun.

Buskskvätta *Saxicola rubetra*

Buskskvättan förekommer allmänt och tämligen allmänt i hela landet. Den trivs bäst i mellanbygder som inte är så intensivt odlade. Arten har minskat sedan slutet av 1900-talet men särskilt de senaste åren. Även om buskskvättan är ganska allmän i Sverige så gör den snabba populationsminskningen att den räknas som nära hotad på den svenska rödlistan.

Delar av den europeiska populationen minskar dock drastiskt speciellt i de västra delarna av utbredningsområdet. Minskningen beror främst på det industrialiserade jordbruket. I till exempel Storbritannien har arten nästan försvunnit från sina häckningsområden i låglandet medan den fortfarande är vanlig i höglandet där det bedrivs ett lågintensivt betesbruk.

Buskskvättan häckar på olika typer av öppen mark och i kantzoner med buskar eller diken. Fågeln bygger sitt bo på marken gärna i skydd av tät vegetation som en buske eller en grästuva. Den äter småkryp som insekter och sniglar och letar gärna födan i mer kortvuxen vegetation. Den behöver låga utsiktsposter som ett stängsel eller en buske för sin sång och för att kika efter något ätbart.

Gulsparv *Emberiza citrinella*

Liksom buskskvättan har gulsparven visat en kraftig populationsminskning under de senare årtiondena. De största hoten mot gulsparven är bland annat bekämpningsmedel mot insekter och att jordbruket ändrar inriktning eller läggs ner i skog och mellanbygder. Det är inte gynnsamt för gulsparven om varierade växtföljder med vall och spannmål ersätts av bara gräsmarker eller igenväxning.

Gulsparven trivs i de flesta öppna jordbrukslandskap om det finns buskage, träd och häckar att ta skydd i. Boet läggs på marken eller lågt i buske. Allra bäst trivs gulsparven i buskrika betesmarker och soliga gläntor helst med närhet till spannmålsfält. Boet placeras ofta på eller intill en liten upphöjning på marken under en buske eller en liten gran. Gulsparvens ungar äter småkryp i början medan de vuxna fåglarna huvudsakligen livnar sig i på frön.

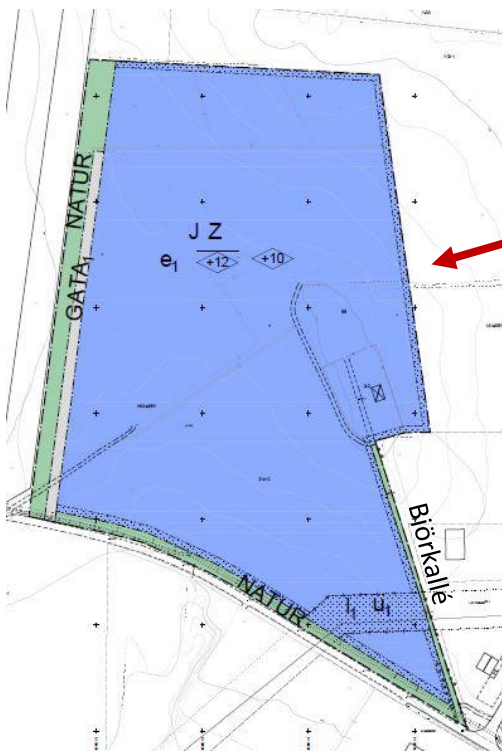
Bedömning och förslag

De flesta fåglar som observerades vid fältbesöken har livskraftiga populationer enligt den svenska rödlistan 2015. De kan hitta nya dugliga livsmiljöer i planområdets omgivning när de nuvarande tas i anspråk som industrimark. Längs ytterkanterna av de öppna fälten i närområdet finns bäckraviner, barr- och blandskog samt lövslymark som kan fungera som ersättningsmiljöer. Närmare tätorten och i närbelägna byar finns trädgårdar med träd och buskar. Lövdungen på den f.d. gårdstomten är inte nödvändig att bevara för fågelarternas skull. Även om dungen är speciell med sin karaktär av igenväxande parkmiljö så finns det ändå ersättningsmarker i omgivningen.

De rödlistade arterna buskskvätta och gulsparv (nära hotad respektive sårbar) trivs i planområdets kantzoner som innehåller skyddande träd och buskar. Men de behöver även öppna marker. För att på sikt behålla de båda arterna i grannskapet behöver den blivande industrimarkens omgivning fortsätta att vara beteshagar eller åkrar med växtföljd och spannmål. Det är ingenting som denna detaljplan kan styra över.

I plankartan (Fig 5) har naturområde markerats med grönt. Marken som ingår ligger utmed planområdets västra och södra gräns samt björkallén i öster. Grannfastigheten i väster som är landningsbanan för flyg utgörs av en öppen gräsmark. Den kan fungera som en trädfri grön korridor mellan skogs- och åkerlandskapet söder om och skogslandskapet norr om planområdet. Om det planteras låga buskar eller små dungar av buskar utmed markerad naturmark i väster kan det locka till exempel buskskvätta att häcka där.

Björkallén utmed planområdets östra kant är föreslagen som naturmark men fortsättningen av kanten i riktning mot norr är inte det. De båda rödlistade fågelarterna gulsparv och buskskvätta

Figur 5 Detalj ur plankarta "Detaljplan för industriområde Holmby, samrådsskede, upprättad 2018-11-28" där gröna ytor representerar naturmark. Ett förslag är att fortsätta med naturmark längs områdets hela östra gräns (röd pil).

behöver öppna marker i kombination med buskar och diken för att häcka och söka föda. Därför är det bra att behålla buskar och enstaka träd längs hela diket i öster som gränsar till jordbruksmarken utanför planområdet. Naturmarken föreslås därför att förlängas från allén genom att följa hela planområdets östra gräns.

En möjlighet är att låta befintligt sly av sälg, hägg och rönn samt den högväxande örten älggräs finnas kvar för att röjas och fraktas undan vart tredje till femte år. Ett annat alternativ är att plantera några träd och en rad av buskar eller några dungar av lämpliga buskar utmed diket. Rönn, sälg och hägg kan till exempel varvas med lägre buskar. Träd och buskar som blommar och ger bär är att föredra. Sälg med hanblommor är vackert gula på våren och erbjuder pollen medan honblommor ger energigivande nektar till tidiga insekter. Rönn och hägg ger blommor och bär som fåglarna äter. Alternativet är att utmed dikeskanten plantera lämpliga buskar och träd från handelsträdgård.

Denna östra kant av planområdet kan även utgöra en träd- och buskrik grön korridor genom bebyggelsen och binda ihop landskapet i norr med det södra. Eventuella stängsel och stolpar (ca 1,5 m) kan vara en tillgång för fåglar som till exempel buskskvätta som vill ha spaningsplatser. Putsa dikeskanter så sent som möjligt för boets skull.

Ett råd är även att försöka uppmuntra industrier som ska etablera sig inom planområdet att t ex sätta upp holkar och kanske plantera blomsterrik äng istället för gräsmatta. En annan åtgärd kan vara att låta någon gammal vacker avverkad björk- eller sälgstubbe från planområdet få en plats på en solbelyst grönyta som en faunadepå. Det kan enkelt ske genom att dela ut en broschyr eller förmedla en länk som kan inspirera för den som skulle vilja gynna till exempel fåglar eller fjärilar.

Litteratur

Artfaktablad från Artdatabanken

”Detaljplan för Holmby, Fastighetsbeteckning Holmby 2:2 och del av Holmby 2:1”, samrådshandling, Planbeskrivning, Dnr KS2018/382, Sunne kommun, 2018

”Artskyddsutredning inför detaljplaneläggning, Sunne kommun, 2018” Ecocom, projektnr 18027.

”Beskrivning och vägledning för biotopen Allé i bilaga 1 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken mm.”, Naturvårdsverket 2014.

/Kristina Norderup 2019-08-15

Översiktlig fågelinventering samt naturvärdesbedömning 2019-08-11, Sunne kommun

Figur 6 Lista över arter som noterades vid fältbesöken i planområdet.

Fågelinventering i allé och lövdunge vid del av Holmby 2:1 och Holmby 2:2

Art	Rödlista		Datum	Datum	Datum	Plats, tid och väder	Inventerare
	2015	Övrigt	1	2	3		
Svartvit flugsnappare	LC Livskraftig		2019-05-31			Lövdunge samt nordlig del av allé	MP
Trädgård-sångare	LC Livskraftig		2019-05-31			Lövdunge samt nordlig del av allé	MP
Lövsångare	LC Livskraftig		2019-05-31	2019-06-02	2019-06-14	Lövdunge samt nordlig del av allé, kl 20-21, sol, vindstill	MP;KN
Bofink	LC Livskraftig		2019-05-31	2019-06-14		Lövdunge samt nordlig del av allé, kl 20-21, sol, vindstill	MP;KN
Kärrsångare	LC Livskraftig	Spelsång lågt sittande i sälgbuske i dike nära skogsdungens nö del.	2019-06-02	2019-06-14		Lövdunge samt nordlig del av allé, kl 20-21, sol, vindstill	MP;KN
Björktrast	LC Livskraftig	Varningsläte i dungens nö hörn	2019-06-02			Lövdunge samt nordlig del av allé, kl 20-21, sol, vindstill	KN
Buskskvätta	NT Nära hotad	Spelsång	2019-06-14			Lövdunge samt nordlig del av allé, kl 20-21, sol, vindstill	KN; MP
Svarthätta	LC Livskraftig	På avstånd utanför området	2019-06-14			Lövdunge samt nordlig del av allé, kl 20-21, sol, vindstill	KN; MP
Koltrast	LC Livskraftig	Hane födosök på gräsmatta öster om	2019-06-14	2019-06-28		Lövdunge samt nordlig del av allé, kl 20-21, sol, vindstill; allé södra delen, kväll, vindstill sol	MP, KN
Talgoxe	LC Livskraftig	Familj ca 5 st varav minst tre juvenila och en adult	2019-06-28	2019-06-29		allé södra delen, kväll, vindstill sol; fm	KN
Sädesärla	LC Livskraftig	I en björk	2019-06-28			allé södra delen, kväll, vindstill sol	KN
Gulspurv	VU sårbar	Spelsång i dike mellan två björkar i allén. En annan gulspurv utmanar längre bort.	2019-06-28			allé södra delen, kväll, vindstill sol	KN;MP
Kaja	LC Livskraftig	Överflygning flock; minst två st i björkallé	2019-06-28	2019-06-29		allé södra delen, kväll, vindstill sol; fm	KN;MP

LC = Livskraftig, VU = sårbar, NT = Nära hotad, Gynnsamt väder vid besöken. Sol, moln/ vindstill

Figur 7 Dike med uppväxande lövsly och högörtsvegetation.

Figur 8 En vacker gammal säl i knippe. Ger föda till bin och humlor tidigt på våren.